

den 3 juni 2021

Till Åklagarmyndigheten i Stockholm,

Den 28 februari 2021, lämnade jag in en begäran om att Åklagarmyndigheten i Stockholm skall inleda en förundersökning om 852 mord, det vill säga massmord, som följd av grovt sabotage eller terrordåd, på passagerarfärjan M/S Estonia den 28 september 1994. Min pappa omkom i katastrofen för 27 år sedan, och fortfarande kvarstår många frågor kring vad som hände den natten, och framförallt varför våra anhörigas kroppar blev kvar i havet.

Dokumentation från tiden efter förlisningen visar att rättsväsendet redan efter en dag hade en konkret plan för hur man skulle bärga de omkomna. Det är en uppgift som normalt sett åligger svenskt rättsväsende när människor har omkommit i en olycka. I ett fyra sidor långt brev tillsänt Statens Haverikommission (SHK) från Polisoperativa avdelningen, Tekniska roteln, signerat av Leif Åke Andersson, Kriminalkommissarie, chef för Tekniska roteln och Hans Lundberg, Kriminalinspektör e.u., står: *"Innan en eventuell bärgning och undersökning av fartyget bör en sök- och bärgningsinsats utföras efter eventuella kroppar på botten i vrakområdet. Det undersökta området bör bli cirka 1 km² runt vraket. De avlidna vilka sannolikt ligger på botten kan lokaliseras med hjälp av sonar/hydrofon och bärgas med hjälp av undervattensfarkost med manipulatorarmar."* Brevet är daterat den 29 september 1994, alltså dagen efter olyckan.

Idag, 27 år efter olyckan, har jag kunnat ta del av tillräckligt mycket dokumentation för att förstå att om polismyndigheten fått fortsätta sitt – egentligen självklara – arbete med att bärga och omhänderta kroppar direkt efter olyckan, hade många av oss anhöriga fått hem våra familjemedlemmar och själva fått bestämma hur vi hade velat att deras sista vila skulle se ut. Denna vetskap berör mig mycket illa.

För trots de till synes långt gångna planerna på att börja bärga kropparna, frantog alltså regeringen rättsväsendet detta uppdrag. Uppdraget att ta ställning till om och hur kropparna skulle bärgas gavs istället åt juristen Johan Fransson vid Sjöfartsverket, genom ett regeringsbeslut underskrivet av Mats Odell, på regeringens vägnar. Detta skedde samma dag som ovan nämnda brev utfärdades till SHK. Regeringsbeslutet överlämnades även till bland annat Försvarsmakten och Försvarsdepartementet. Jag ställer mig idag frågan: hur är det möjligt att regeringen väljer att ge ett sådant uppdrag åt en jurist på Sjöfartsverket istället för att låta svenskt rättsväsende slutföra sina arbetsuppgifter, utan att Åklagarmyndigheten reagerar, varken år 1994 eller år 2021?

I analogi med detta skulle man möjligen kunna föreställa sig att Trafikverket fick i uppdrag av regeringen att besluta om och i så fall hur kropparna bör omhändertas efter en trafikolycka på land med dödlig utgång. Ett sådant förfarande framstår som otänkbart. Än värre framstår scenariot om Trafikverket i ett sådant läge skulle besluta att kropparna inte alls skulle tas omhand.

Ändå blev resultatet av regeringens beslut att låta Sjöfartsverket bestämma vad som skulle göras med kropparna, att inte en enda kropp bärgades, varken från botten runt Estonia eller inifrån vraket. Detta trots att 97% av de anhöriga vid tiden efter förlisningen ville ha hem sina familjemedlemmars kroppar.

I rapporten från SOU 1998:132 står: *”De enskilda som står avlidna olycksoffer nära har ett principiellt företräde framför det allmänna när det gäller rätten att besluta om begravning och att fullgöra vad som enligt sed och bruk ankommer på dem i fråga om anordnades av denna. Statsmakterna bör inte utan synnerliga skäl vidta åtgärder som innebär att det offentliga i själva verket hindrar de efterlevande från detta.”*

När det gäller Estoniakatastrofen valde statsmakten ändå att förvägra oss just detta och jag vill påstå att rättsväsendet hjälpte till. Rättsväsendet var tysta år 1994, och är lika tysta år 2021. Fortfarande 27 år efter katastrofen ligger min pappas kropp kvar på olycksplatsen som tog hans liv. Han ligger som en gisslan i vad jag anser är en massgrav under en, av regeringen, påhittad lag, *gravfridslagen*; en lag som gissningsvis har kommit till enbart för att hindra undersökningar av vraket. Att överhuvudtaget nämna ordet frid i samband med en vidrig katastrof av detta slag är ett hån mot alla de omkomna, anhöriga och framförallt alla de 137 som överlevde. Denna natt den 28 september 1994 fanns ingen frid att finna i eller runt Estonia. Att dessutom nämna ordet frid i förhållande till en massgrav är för mig motbjudande. Vari består friden i att människor, helt främmande för varandra, ligger döda i högar efter att ha upplevt den mest fasansfulla natt? Var finns friden?

Ännu fler frågor väcks av dokumentationen kring den utredning av orsakerna till Estonias förlisning som gjordes av rättsväsendet. Estonias förlisning ligger idag under försvarsekretess (rikets säkerhet). Detta är obegripligt mot bakgrund av att brottsrubriceringen i den nedlagda förundersökningen från 1998 lyder *”ospecificerat brott mot sjölagen”*. Diskrepansen mellan brottsrubriceringen och den långtgående sekretessen förstärker intrycket att katastrofen inte har utretts på ett sådant sätt som man kan förvänta av en rättsstat som Sverige.

Chefsåklagare Tomas Lindstrand lade ner rättsväsendets förundersökning den 18 februari 1998, knappt 3,5 år efter förlisningen. Brott kan ej styrkas enligt chefsåklagaren. Lindstrand avfärdar i sitt beslut rykten om sabotage som fantasier, men nämner inte att det finns vittnen som sett militära fordon eskorteras ombord på passagerarfartyget Estonia, och har till synes bedömt möjligheten att det kan finnas hål på Estonias skrov som irrelevant för utredningen: *”Däremot har de rykten som alltsedan förlisningen varit i svang om helt andra orsaker till katastrofen, som till exempel sabotage, inte varit föremål för utredningen eftersom dessa huvudsakligen haft karaktär av fantasier [...] Inte heller anser jag att några dykningar skulle bringa klarhet i ansvarsfrågan. Den omständigheten att dessa skulle kunna bekräfta eller dementera huruvida det finns ett hål i skrovet medför inte enligt min uppfattning att ansvarsfrågan skulle kunna klarläggas”*. Antagandet att ett hål i skrovet på en sjunken båt inte har med ansvarsfrågan att göra framstår som något obetänksamt.

Jag grundar min begäran om att inleda en ny förundersökning om massmord som följt av grovt sabotage på två helt nya uppgifter som framkom i dokumentären *Estonia – fyndet som ändrar allt*.

För det första vet vi idag att militära transporter fraktades på Estonia. Sara Hedrenius sände den 18 mars 2021 in en skriftlig vittnesuppgift till Åklagarmyndigheten, där hon uppger att hon sett militära fordon eskorterade av motorcyklar köras ombord på Estonia kvällen den 27 september 1994. Uppgiften är i allra högsta grad uppseendeväckande, eftersom Estonia var en civil passagerarfärja. Om Estonia på grund av transporten utsattes för grovt sabotage eller terrordåd som orsakade hennes förlisning, har de ansvariga för transporten givit upphov till ett massmord på 852 oskyldiga kryssningsresenärer, samt mordförsök på de 137 överlevande.

För det andra vet vi idag att ett fyra meter högt hål finns på Estonias skrov.

Svenskt rättsväsende har aldrig tidigare undersökt frågan om grovt sabotage, eller det hål som vi idag vet finns på Estonias skrov. Inte heller har man undersökt de militära transporter som sannolikt sanktionerades av Sverige på den civila passagerarfärjan Estonia.

Tre månader har nu passerat sedan jag lämnade in min begäran om att inleda en ny förundersökning den 28 februari i år. Jag har varken emottagit någon skriftlig bekräftelse eller på annat sätt blivit kontaktad av ansvarig åklagare, Karolina Weislander vid Riksenheten mot grov och organiserad brottslighet. Detta trots att Förundersökningskungörelsen §13 anger att *"målsäganden ska få en skriftlig bekräftelse av den anmälan om brott som han eller hon har gjort"*, samt att Rättegångsbalken, lag 2014:649, kap. 20, §5 anger att *"en målsägande får ange ett brott till åtal hos åklagare eller Polismyndigheten"*.

Därför begär jag härmed återigen att förundersökning omedelbart inleds på grund av min angivelse avseende massmord. Jag påminner om rättegångsbalken, kap 23, §1 som säger att *"förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats"*, samt om §3 enligt vilken *"beslut att inleda en förundersökning ska fattas av Polismyndighet, Säkerhetspolisen eller åklagaren."*

Angående svenskt rättsväsende står på regeringens hemsida att läsa: *"Rättsväsendet omfattar de institutioner som ansvarar för rättssäkerhet och rättstrygghet i Sverige, det vill säga polis, åklagare, domstol och kriminalvård. Målet för rättsväsendet i Sverige är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivs med hög kvalitet. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom."* (<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/rattsvasendet/mal-for-rattsvasendet/>, den 28 maj 2021)

I dagsläget är det i fråga om Estoniautredningen inte möjligt att påstå att rättsväsendet lever upp till detta. Det är min förhoppning att rättsväsendet tar sin uppgift på allvar och inleder en ny förundersökning enligt den angivelse jag tidigare insänt, och upprepat här.

Åsa Myrberg, anhängig